

Opptegnelser av regjeringsråd Hagemann (Oslo)

Avskrift

Hemmelig

Oslo, den 16.4.
1943

Etter innbydelse fra minister Hagelin fant det om aftenen den 12. april 1943 sted et møte i dennes hjem. Tilstede var på den ene side ministerpresidenten og minister Hagelin og på den andre SS-Obersturmbannfører Neumann og undertegnede. Vår hensikt var å overbevise Ministerpresidenten om nødvendigheten av rask handling med henblikk på det memorandum som var ^{blett} øverrakt ham for noen dager siden. ^{samtalen} underhold ^{som var lang} ningen tok lengre tid, ble ført meget åpent, og Ministerpresidenten ^{hunderfulle flere ganger} betonte gjentatt at han ikke ville ha ytret slike oppfatninger i en annen krets og heller ikke hadde han tidligere snakket med andre om dem.

Under samtalen ble det flere ganger tydelig at Quisling er i en bare sjelden iaktatt, grad forbitret. Det var som om en dyp, menneskelig skuffelse hadde utløst følelser som praktisk utelukket alle fornufts-synspunkter. Det var derfor vanskelig å overbevise Quisling om at det ikke, som han flere ganger formodet, er planlagt et organisert forræderi mot hans folks fremtid. "Den tyske politik er i seg selv uærlig, og derfor kan den heller ikke være ærlig mot sine partnere." Som sjelden før ble denne kveld omfanget av tillitskrisen åpenbar. Man tror ikke på den tyske politiks ærlige vilje og ser i den stadig vegring når det gjelder bekjennelsen av de grunnsetninger etter hvilke Etterkrigs-Europa skal bli organisert et bedragsforsøk på be- kostning av de små folks selvstendighet og frihet.

Samtalen begynte med at Quisling henviste til oppgivelsen av de europeiske makters exterritoriale rettigheter i Kina. Han mente at her merket man grunnsetninger for en nyordning i Østasia, mens man på den andre siden nå innfører Tysklands exterritoriale rettigheter i alle europeiske stater. Man må i hvert fall betegne tyske foretagenders skattefrihet og lignende som sådanne rettigheter, og dette skjer akkurat overfor en regjering som den tyske regjering kan takke for at den europeiske nordflankes dødelige trussel kunne overvinnnes. Hermed overhode fastslå at de forutsetningene som førte til et samarbeide med Tyskland er blitt helt utilstrekkelig verdsatt og at man idag ikke billiger ham og hans regjering en status som kroater og slovakker helt selvfølgelig har fått. Det er merkelig at man er storslått og igrunnen også klar og ærlig overfor slike folk, mens man ikke bare fortrøster ham hvis holdning overfor Tyskland er hevet over tvil, mens

men også gjennomfører stadig flere ydmykende forholdsregler og handlinger som krenker hans folks nasjonale bevissthet og skaffer voldsomme belastninger. Han kunne heller ikke innse at det det var logisk og retfærdig å nekte regjeringen forsikring om integritet og suverenitet, mens den tyske riksregjeringens note til eksilregjeringen fra 9. april 1940 inneholder en slik forsikring. Man kan herav bare slutte at Tyskland ikke lenger står til den status som er tilsikret i noten. Han er heller ikke istand til se overgangstilstander i disse belastningene og trøste seg med at det dreier seg om krigsbetingede forhold regler. Han ser heri praktisering av tysk maktpolitikk som naturligvis må unngå å legge sine kort på bordet. Derfor blir også alle uttalelser om den fremtids ordening ^{si uttalelse} vattert at det selv for den uvidende blir klart at det finnes en hestefot i slike formuleringer. Dette er igjen blitt særlig tydelig i kommunikeet etter Förerens møte med Mussolini i hvilket aksemaktenes krigsmål er fastlagt i formuleringer som er meget tøylige og som kan tydes forskjellig, mens man med vilje unngår å snakke om friheten og integriteten til det europeiske kontinents folk.

Quisling mente at det heri lå en stor fare ikke bare for Tysklands seier i denne krig, men også for hele Europa. Han var fast overbevist om at Europa etter denne krig måtte få en ordening som tok hensyn til de kontinentale interesser, men han hadde fått inntrykk av at Tyskland ikke var istand til å skape denne. Etter hans mening ville den tyske politikk vel gi anstøtet til en slik ordening av de europeiske folks liv, men da denne politikken i seg selv var uerlig, ville den utløse motstandskrefter og dermed på ingen måte spille den fra tysk side ønskede rolle. Det er ikke slik at Europa kan nyordnes av Tyskland og kanskje også Italia, mens alle andre folk bare må stå ~~st~~ stramme og bare får vise seg for å motta befalinger.

Folkenes suverenitet og nasjonalstolthet er noe som er gitt og vokset og bare med disse kreftene kan man skape fremtiden, men aldri imot dem. Det kan vel heller ikke være forblitt ukjent for tyskerne at oversjønen mot Tyskland stadig er i begrep med å vokse og at ikke bare Tyskland, men også den tyske politikk har tapt ansiktet. Nettopp det nasjonale Tyskland med sin kamp for renhet og for det nasjonale livs frihet har hatt alle forutsetninger for å vekke ikke bare sympati, men også meget reale krefter. Idag må man derimot fastslå at f. eks. mange tyskvennlige nordmenn som alltid var beredt til å unnskyldt tysk politikk og føre negative forekomster tilbake til Tysklands hårde kampe idag er av en helt annen oppfatning og er kommet til en instinktiv forkastelse av tysk politikk. Han ville i denne sammenheng ikke nevne

navn, men han kunne forsikre oss om at denne kjønnesgjerningen hadde rystet ham selv, og at det dermed først riktig var blitt ham bevisst hvor forhatt vi også hadde gjort oss her i landet.

Deretter ga herr Neumann en redegjørelse over situasjonen hvori sikringen av det norske rom ble fremstillet som den viktigste oppgave i de kommende måneder. Rikskommisaren hadde til hensikt, også med brutalt makt, å skaffe forutsetninger for ro i landet og på forhånd forhindre partisanvirksomhet i tilfelle krigerske tildragelser i Skandinavia. Quisling motsa ikke et forsøk på forsvar av rikskommisarene hittil førte politikk i hvilket det ble fremhevet at de forholdsregler som var blitt truffet i Svolver og i Trondheim vel var overordenlig hårde og også kunne betegnes som brutale, men at de uten tvil måtte ansees for riktige fordi tilbøyeligheten til å gi understøttelse til englemerne og andre sabotagetroppe er blitt betydelig mindre. Quisling stilte seg ikke uvillig til at spørsmålet om hyttene bestemt ble ordnet slik at de fleste hyttene ble fjernet og stillet til forføyning for arbeidsinnsats. Dette kunne for det meste skje om vinteren fordi transporten var vanskeligere om sommeren.

Herr Neumann gikk derpå inn på noen spørsmål i sammenheng med ungdomsledelsen og her oppnåddes enighet om at herr Kud i overskuelig fremtid tar til fronten fordi Kud selv har inngått tilsvarende forpliktelser. Forøvrig var man også blitt enige med herr Stang om at forsvarsutdanning skulle få et bredere rom i NSUF og at især Ostring skulle ta ansvar av dette da han har de nødvendige forutsetningene for det. Forøvrig er det nødvendig enda engang å betone at gjennomføringen av ungdomstjenesteloven er blitt utsatt fordi forutsetningene for dens funksjonering ligger i en disiplinert og enhetlig utrettet NSUF ledelse som alene er istand til å oppfylle de oppgavene som er stillet ungdomstjenesten, mens ren tvang, gjennomført med lov og politi ikke fører til noe positivt resultat. Quisling motsa ikke denne oppfatningen. Så ble det snakket om spørsmålet hirdledelsen. Herr Neumanns oppfatning var at den nåværende hirdledelse måtte erstattes så snart som mulig da den ikke bød noen garanti for at de praktiske oppgavene vil bli tatt opp og løst av ledelsen, og heller ikke ville den nødvendig strukturforandring kunne bli gjennomført av den.

Hagelin motsa ivrig forslaget om at man eventuelt igjen kunne innsette Seter som stabssjef eller ståfortredende stabssjef mens Mysterud dro til fronten. Seter ble heller ikke akseptert av Quisling. Uten at det ble sagt stort om det, kunne man slutte seg til at Seter ikke ble tatt alvorlig av Quisling og at han i ham så en underoffiser som aldri vil kunne utfylle en ledende stilling av denne karakter. Heller ikke forslaget om Bauman ble akseptert av Quisling og dermed forble

spørsmålet ^{om} hvem som skulle få i oppdrag å lede hirden åpent. Men alle var enige i at hirdledelsen snarest måtte klarlegges for derav hang også en konkret oppgavestilling som igjen kunne gjøre hirden til et aktivt element innen partiet.

I det vi utgikk herfra ble det enda engang fra vår side nevnt betydningen av en klar verdensanskuelig bekjennelse fra partiet og især fra hirden. Akkurat under denne diskusjonen ble det på den ene siden tydelig hvor sterkt Quisling hang ved det formelle, men også hvor sterkt han på den andre siden fryktet at en bekjennelse til nasjonalsosialistens åndelige grunnlag kunne bli misbrukt av oss og at en slik bekjennelse fra høyere hold fra tysk side kunne bli benyttet som et fribrev til ødeleggelse av Norges suverenitet. Det var helt sikkert at vi i Norge idag ikke ville finne 100 mennesker som trodde på vår oppriktighet, og han var overbevist om en bekjennelse til nasjonalsosialismen ikke ville forandre på dette. Enhver nordmann så ukrenkeligheten av nasjonalt liv og nasjonal bevissthet som den øverste forutsetning for et godt forhold mellom Norge og Tyskland, og han ville selv i tilfelle være beredt til å kjempe for dette til det siste.

"Hadde jeg i 1940 visst hva Tyskland mente med samarbeide og storgermansk rike hadde jeg sett og gjennomført min politikk ut fra andre forutsetninger og synspunkter. Når jeg idag fremdeles går inn for opprettelsen av et storgermansk rike kan jeg bare si at jeg dermed ikke hadde ment å oppgi Norges selvstendighet og likeberettigelse. Quisling betonte at han i det siste halvår nesten uten unntagelser ble bestormet med spørsmål fra partilederne om utviklingens gang. Sommeren 1942 hadde han enda ut fra egen indre overbevisning kunnet tilbakevise slike spørrere og tvilere på den tyske ærlighet, men idag forekom han seg selv derimot virkelig som en forræder mot den norske sak for han kunne ikke lenger med god samvittighet og indre overbevisning snakke om en holdbar løsning og form for et framtidig forhold mellom Tyskland og Norge i germansk forstand. Han ville ikke kevel av ansvarsfølelse og i tro på Førerens oppriktighet og ut fra erkjennelsen av forpliktelse overfor sitt folk holde ut på den linje han hadde slått inn på og også på en beroligende og forklarende måte innvirke på sine menn, men han tror at tvilen, især i regjeringen, vil nærme seg kokepunktet og at denne i overskuelig tid vil kunne komme til å falle fra hverandre.

Quisling sa derpå også at han ikke lenger ville gjøre flere fremstøt med henblikk på en for-fred og heller ikke for andre statsrettslige lettelsler mellom Tyskland og Norge, for det første fordi han var overbevist om gagnløsheten av slike fremstøt og for det andre fordi han tror at tidspunktet herfor forlenget er forbi. Likesom man allerede

nå må tilstå at man ikke er istand til å møte en eventuell svensk trusselende fare med politiske midler men må ty til militære sikringer, noe som vel er en betegnende innrømmelse av tysk udyktighet når det gjelder politikk, så er han også når det gjelder Norge overbevist om at buen forlengst er så sterkt spendt at en erklæring om fredsslutning ikke lenger ville gjøre inntrykk på det norske folk.

Napoleon mislykkedes ikke i Moskva og Leipzig, men på grunn av sin instinktløse politikk. Han ser det som en dyp tragedie at Tyskland i 1940 på høyden av sitt militæriske hell ikke våget å ta det avgjørende skritt til en fornuftig politikk overfor de andre europeiske folk. Allikevel kan man siden dengangen fastslå en sammenslutning av de europeiske folk, men i en helt annen retning enn Tyskland ville. Det er helt klart for ham at det like overfor en tysk politikk som er bygget på vold, list og bedrag må komme en samling av alle andre folk mot Tyskland, og dermed ville det store mål ikke bli nådd, likegyldig hvordan krigen kom til å ende. I denne sammenheng måtte han også verdsette nasjonalsosialismen tilsvarende, for for Tyskland er den sikkert ikke annet enn åndelig imperialisme. I denne sammenheng bedømte han også kort den Germaniske SS som bygger på mangel på innsikt hos noen få personer og som etter hans mening ikke har annen hensikt enn å tjene som instrument for tysk imperialisme.

Hagelin holdt seg merkbart tilbake, skjönt han av og til sekunderte Quisling. Men det var dog ikke, noe man tidligere hadde kunnet iaktta, noen uvilje å spore i Hagelins argumenter og antydninger, heller en synlig bestrebelse på å la Quislings standpunkt synes så objektivt som mulig.

Mot slutten av samtalen om disse ting forsøkte jeg enda engang å bringe på tale det som etter min viden måtte legges til grunn for ordningsprinsippet. Jeg fremholdt den oppfatning at føreren ville ordne Europa i overensstemmelse med våre nationalsosialistiske raseerkjennelser og at de germanske folk dermed var av avgjørende betydning. Likesom nasjonalsosialismen i Tyskland har utviklet seg og hevdet seg som det tyske folks livslov, kunne man ikke være i tvil om at nasjonalsosialismen engang ville vise seg som de germanske folks livseleksir og at fellesskap og sambånd til syvende og sist beror på anerkjennelse av nasjonalsosialismens grunnsetninger. I den betydning snakker vi om et storgermansk fellesskap og ut fra det synspunkt synes det sikkert sekundært å debattere spørsmål om landegrenser og suverenitet. Ikke summen av de reserver som de germanske folks førende personligheter bragte den tyske politikk og ikke årsakene til disse reservatene blir engang bestemmende, men den kjennsgjøring at nasjonalsosialismen og-

så uten NS-bevegelsen og uten de idag förende menn i Norge ville bli de germanske folks og dermed også Norges beherskende makt. Av den grunn blir for meg det nye Norges menns historiske oppgave på ^{deres} sin side å skape det åndelige felleskap gjennom en stadig sterkere bekjennelse til nasjonalsosialismen og gjennom den store tillit som man til syvende og sist må ha til Adolf Hitlers enestående personlighet, selv om det skulle se ut som om en slik tillit i öyeblikket er ensidig. Jeg er overbevist om at ^{man} også ved ordningen av de germanske folks livsrområder ikke vil forråde nasjonalsosialismens överste grunnsetning.

Quisling som ofte betonte at han aldri för hadde uttalt seg slik og at han heller ikke ville gjøre det overfor andre mennesker, at han idag dessværrer ikke med god samvittighet kunne stille seg hen foran sitt folk og uttrykke den oppfatning at Norges frihet og selvstendighet var sikret gjennom den politikk han förte. Det er også tragisk for ham selv. Når han ikke förlengst hadde gitt opp, så bare fordi han så at det enda fantes noen få anstendige personligheter med hvem man åpent kunne snakke om disse ting og hos hvem man kunne forutsette at de ville forstå ham.

Vi gjorde ham tilslutt oppmerksom på at vi holdt det for formålstjenlig at förerer i tilsvarende form ble gjort bekjent med noen av Quislings skisserte synspunkter under hans besök i förerhovedkvarteret, for at Quisling selv kunne få anledning til å få en erklæring fra förerer angående hans politikk.

gez. Hagemann.

er ist frivillige & deres ledere, som kjærlig vil
møtt sosialarbeidere og ikke blitt støttet, mens de
merre alle.

Ar's samtale med Hilde skal jo snart overføres.
Hov ungdomsgruppen i Høyingsfjord er jo ikke
stør lyst å se dette til verden, da jo. Uansett det selv
det jo holden på med. Kjør du med forfallse f. d. r.

For idz med en hilsene

Kenn